

Ajándékosté

Henriette Poil

Győr 1924

Stromp László.

1860—1907.

Élete delén, javakorában, munkában edzett testének és lelkének teljes erejében, hirtelen, váratlan, négy napi rettenetes szenvedés után ragadta ki a halál körükből Stromp Lászlót. Szerdán még szokott jókedvével, bohókás kedélyével járt-kelt közöttünk, senki, ő maga legkevésbé sejtette, hogy órái meg vannak számlálva. Egy diétai hiba következtében éjjel erős fájdalmak lepték meg, vakbélgyulladás és bélcsavarodás állott be, s attól kezdve a szívós, eleven ember szemlátomást hanyatlott. Vasárnap este megoperálták. Sajnos, hogy ez sem segített többé rajta. Az operáció csak annak a szomorú ténynek megállapítására szolgált, hogy a különben egészségesnek látszó, mindig friss, szinte nyughatatlan emberben a belső részeknek olyan romlása volt folyamatban, hogy a belekben pusztító kór igen rövid idő alatt talán még hosszabb és nagyobb szenvedések után megölte volna. Neki talán jobb, hogy a gondviselés rövid szenvedést szabott rá, a mely bármily nagy volt sem juttatta eszébe a halált, de családjára, s mindazokra nézve, kik őt szerették, ez a gyors válás nemcsak megdöbbenő, hanem nagyon fájdalmas is volt. Elköltözése oly meglepő és annyira leverő, hogy az ember szinte megbénulva áll meg az Isten csodálatos intézkedésének lelket rázó nyomása alatt.

Emberileg szólva, Stromp Lászlónak még élnie kellett volna. Fiatal, mozgékony, munkabíró, dologszerető ember volt. Multja is volt ugyan már, de jövője szebbnek ígérkezett. Őt még mindig a jövő emberének kellett tekintenünk. Hiszen a sok-sok leverő csalódás, a sok nehéz küzdés sem bírta megtörni idealizmusát. Akinek

pedig eszményei vannak, annak jövője is van. S jövőjét multja is remélni engedte.

Stromp László Rozsnyón 1860. február 27.-én született Gömörmegyében, a melyet alakja és életviszonyai miatt Magyarország kisebbitett másának szoktak nevezni. S mintha csak Stromp Lászlóban is megszemélyesült volna a magyarság egész szelleme, a megyéjére mondott vélemény személyére is áll. A hazaszeretetben törhetetlen, a nemzetiségekkel szemben türelmes és méltányos, a szabadságért rajongó, az idegenek iránt kiméletes, a harcban erős és kitartó, a legyőzöttel szemben nagylelkű, a maga nézeteiben alapos és makacs, a másokét elnéző és méltányló, mindig lovagias és ideálokat kereső ember volt Stromp László. Olyan, mint a magyar ember szokott lenni. Hogy aztán mindezen jó tulajdonságokkal egy kis könnyüvérvőség, egy kevés nembánomság is társult, az is a magyar ember tipikus példányává tette Strompot.

Abból a körből került ki ő is, a mely a munkában fáradhatatlan, kitartásban törhetetlen, ideálokért küzdő, s a maga lábán megállani tudó erőteljes jellemeket szokta szolgáltatni magyar hazánknak és evangéliomi egyházunknak. Iparos szülőktől származott. Otthon egyebet sem látott a szakadatlan munkánál, becsületes törekvésnél, az isteni gondviselésben bizó s szebb jövőért panasz és lankadás nélkül küzdő kitartásnál. Ez a levegő vette körül otthon és táplálta őt együtt azzal a véres verejtékezéssel keresett kenyérrel, a melynek megszerzésében az iparos családok ősi szép szokása szerint a család minden egyes tagja kivette valamelyes módon a maga részét. Stromp is itt tanulta meg a kitartó, panasztalan munkát, melynek nincsen fáradsága. Az evang. iparos családok sok ily munkás erőt adtak már a magyar hazának és az egyháznak, a melynek szolgálatába az iparos családok sardjékai mindig különösen vágyódtak és törekedtek, mert hiszen nagyban u. a. szellem, folytonos küzdés, szakadatlan önfentartó munka éltette azt is, a mi kicsinyben az iparos családot eltölti.

Bizonyosan ez vezette Strompot is az egyház szolgálatába. Előbb másfelé indult, jogászkodott, de aztán

visszatért a természetes útra. Természetesnek mondom azért, mert vallásos családi körnek vallásos lelkületű gyermeke szinte benső kényszer alatt áll az evangéliumi egyház szolgálatába. Különösen, ha a családnak a lelkész szinte napos barátja. Régente, a mikor még nem papoknak, hanem lelkipásztoroknak szerették magukat mondani és tekintetni a mi lelkészeink is, más volt a család és az egyház viszonya. Mindkettőben az ősi hagyományokhoz, a hithűséghez való ragaszkodás élt és uralkodott. E ragaszkodás ápolója a lelkipásztor volt, a kit minden család a maga bizalmasának tekintett, örömei és fájdalmai osztályosának tudott, s minden gyermek ideáljának tartott. Ma, a hivatalos órák korában, ez a régi áldott jó viszony lassanként megszűnik. Boldogult Czékusunk ott a Stromp család körében, a rosznyói becsületes szűcs-céh atyamesterének szerény asztalánál az evangéliom élő megtestesüléseként vezette, irányította azt az iparos családot, a melynek egyik kiváló tehetségű tagja a mi Stromp Lászlónk, másik, talán nálánál is tehetségesebb tagja, Stromp Gusztáv Czékus hivatását, a lelkipásztorkodást választotta élete céljává. Gusztávot a kiváló emberek nem ritka baja, a könnyűvérűség nemcsak pályájáról terelte le, hanem korai sírba is juttatta, Lászlót mindez ideig mint szeretett kollegánkat tisztelhattuk magunk között.

Miután az elemi és középiskolát szülővárosában elvégezte, 1878-ban a budapesti tudományegyetem jogi karára iratkozott be. Eleven szelleme, nyughatatlan természete már ott is az ifjúsági mozgalmak egyik vezérévé tette. Miután az önkéntesi évét is leszolgálta, három esztendei jogászkodás után egyszerre átcsapott a theológiára. Ezt a döntő lépést később sokszor felpanaszolta. Nem azért, mintha nem szerette volna egyházát, vagy az egyházban betöltött hivatását, hanem mert sok keserves csalódásnak és gondnak lett ez a lépés szülőanyjává. Mi tudjuk legjobban, a kik vele éltünk, a kik előtt mindig őszinte és becsületes lelkének nem volt rejtett titka, a kik minden dologban minden órában biztosak lehettünk arról, mit tart s mit fog tenni Stromp kollegánk, mi tudjuk és tanúságot tehetünk róla, hogy Stromp szerette

az egyházát igaz lélekkel. Szerette az elvei miatt, melyek az evangéliom által nyújtott egyéni szabadságot teljes mértékben biztosítják. Szerette a hivatását is. A mit semmi sem mutat jobban, mint hogy mikor 1887-ben az exegetikai tanszék mellé magántanárnak megválasztották, annak egész anyagát ép oly szorgalmas odaadással és alapossgal dolgozta fel, mint később a jobb kilátással biztató s természetének is jobban megfelelő történeti tanszék, majd végül a kenyerét megadó és lelke világát mindenben kielégítő bölcsészeti tanszék anyagát. Három tanszék mellett munkálkodott becsületes eredménnyel egy évtizedig, mialatt ezerkétszáz, mondó: ezerkétszáz korona tiszteletdíj mellett volt kénytelen kolduskodni. De kitartott, mert szerette azt az egyházat, a melyhez lelke még ott a családi körben nőtt hozzá és szerette hivatását, a mely pedig neki még a betevő falatból is csak a puszta, száraz kenyeret tudta megadni. Hogy csakugyan szerette mindkettőt, annak bizonyága az általa kezdeményezett és éveken át hiven szolgált „akadémiai istentiszteletek“ végzése. Ezekben az ő igazán evangéliomi, szabad szellemét szólaltatta meg, a nélkül, hogy csak egyszer is megbántotta volna bármily érzékeny hallgatója vallásos meggyőződését.

Mikor elődjének, barátjának, a reá legnagyobb hatást gyakorló mesterének, Schneller István, jelenleg kolozsvári egyetemi tanárnak ép a mostoha viszonyok türhetlensége, de meg a munkakör kiszélesedése miatt is elhagyott bölcsészeti tanszékét elfoglalta, anyagi helyzete megjavult, munkássága határozott irányt, biztos teret, munkakedve szárnyakat kapott. Milyen lelkes kitartással, milyen rózsás reményekkel készítette a memorandumokat a theologiák egyesítésének terve döntén a pozsonyi theol. akadémia fakultássá fejlesztése érdekében! Mindig azt vallotta, a mi tény is, hogy a pozsonyi theol. akadémia a zsinati törvény értelmében, mint szakszerűen berendezett teljes theologiai főiskola, a fakultássá nyilvánításra készen áll, a versenyt a külföldi hasonló főiskolákkal felveheti, csak az anyagi nyomorúság le ne nyüggözné s óraadásra és hirlapi cikkekre ne kényszeritené a tanárokat; csak a segédeszközök

megszerzésére, segédkönyvek kiadására támogatást nyer-
nénk és volna az egyház vezérei között csak egyetlen
igazi jóbarátunk is, a ki ennek az árva intézetnek kátyúba
jutott szekerét kimozdítani segítene! S tengernyi csalódás
után is folyton-folyvást remélt. Csak akkor rendült meg a
reménye, mikor mint az akadémiai kis- és nagybizottság
jegyzője közvellen közelről látta az akadémiánk iránt
érezett részint közönyt, részint ellenszenvet. Akkor idő
előtt letette a jegyzői tollat is, nem tudott többé remélni
a jobb, szebb jövőben.

Nem is érte meg. Egész vagyont költött el a tanár-
ságára. Csakúgy, mint mások is, kik rendezetlen fizetéssel
az ország ez egyik legdrágább városában a középiskolai
tanárok javadalmazása alatt maradó anyagi ellátással
szolgálták és szolgálják az egyházat. S a legszomorúbb
az, hogy hat kiskorú gyermeke és évek óta folyton gyen-
gélkedő, amúgy is törékeny özvegye most hirtelen minden
vagyon nélkül marad. Mintha csak sejtette volna a végét,
azért küzdött kitartóan és kérlelhetetlenül az anyagi ügyek
rendezéséért. Mert életében minden nehézséggel dacolva,
bámulatatos leleményességgel, s főként emberfeletti munká-
val, de megszerezte családjának a szükségeseket, sokszor
a kellemeseket is, úgy hogy sohasem érezték meg azt a
gondot, verejtékezést, aggосkodást, a mit az apa a család
életének gondtalansága érdekében elviselt. Otthon csak a
derült arcát, az áldott jókedvét, mindig eleven szellemét
ismerték egyedül. Olyan családapa és olyan férj volt, a kit
mintául lehet bárki elé állítani. S ha családjának valamely
tagja szenvedett, akkor minden gondja arra irányult,
de még ez a gond sem tudta elvonni a szakadatlan munkától.
Mikor hónapokon át súlyos beteg volt az idegenből,
Németországból hozott felesége, aki azonban teljesen
összenőtt a lelkével s az ő lelke által a magyar hazával
is, mialatt egyik éj után a másikat átvirrasztotta a beteg-
ágy mellett, a gond és aggodalom nehéz óráin is volt lelki
ereje megírni a János evangéliomának világné-
zete című munkáját. Gondoskodásának állandó tárgya
volt özvegy édes anyja is. Ha betegsége hírét vette, nem
törődve az időjárás mostohaságával, feledve az ezzel is

szaporodó anyagi terheket, feledve mindent, a gyermeki szerető szív indítására futott fel Rozsnyóra, hogy a szeretet szavával megvigasztalja és néhány nehezen nélkülözött forinttal megsegítse öreg édes szülőjét.

Általában igen sok volt Strompban a pectus. Hányszor láthattuk templomban, temetésen, vagy valami megható eset láttára, sőt olvasásakor és hallásakor ellágyulni annyira, hogy könny ült ki a szemébe. Együtt érzett a küzdővel, együtt sirt a bánkódóval, együtt ült diadalt az örvendezővel. Mély kedélyű ember volt, nemes, együttérző lélek, a ki tudva soha senkinek keserőséget, vagy szándékos rosszat nem okozott.

Még ellenfeleivel szemben is mindig nemes volt. Sokszor támadták őt meg nem értve, sőt rosszakarattal is. De azonnal átlátta éles szemével az indító okot ép úgy, mint a célt is. A tudatlanságot világosítani, a rosszakaratot megszügyenyíteni igyekezett. De egyiket se gyűlölte egy pillantig sem. Tisztában volt embereivel. Éles szeme volt. A dolgokat ép úgy, mint az embereket is ritkán ismerte félre. Ezért nem is igen volt elfogult semmiben és senkivel szemben. Hangulatok nem tévesztették meg, de ő sem tévesztett meg soha senkit. Objectivebb embert alig ismertem nálánál. Az igazságot a mint felismerte, meg is mondta mindenkinek leplezetlenül. Kiméltlen ritkán volt, de mert minden következményét levonta álláspontjának, ezért ismerték őt félre némelyek. Sokszor volt szabadszájú is, de legtöbbször inkább csintalanságból vagy kötekedésből, vagy szellemeskedésből. Általábanszerette a vidámságot és gyűlölte a mondvacsinált nagyképű komolykodást, a mivel szemben még a túlzásra is feljogosítva érezte magát.

Mint minden egyéniség, ő is érezte szabadságát. Szabad akart maradni minden téren. Mint ember, mint polgár, mint egyháztag, mint tudós. S szabadságát nem általános emberi jogosultságra, hanem az evangélomra alapozta. Ez a szempont adja meg a kulcsát annak, hogy ő, a szabadelvű, sokszor korlátlanul látszó theologus, miért tudott nyugton megmaradni az egyház kebelében. Ő igazi protestánsnak, igazi evangélikusnak tudta magát,

szemben azokkal, kik e hivatásuknak azzal vélnek megfelelni, hogy az idők folyamán kialakult és megcsontosodott egyházi kerethez és formákhoz tapadva birói széket ülnek az evangéliom szelleme által felszabadult lelkek öntudata és szabadsága felett. Stromp soha el nem alkudta, sem elvitatni nem engedte azt a jogát, hogy neki abban a szabadságban, melyre a Krisztus felszabadította, megállani joga van és nem kötelezi le magát többé történeti tekintélyek rabságába. Folyton vitatta, hogy a reformatio nemcsak történeti tény, nemcsak egy korszak messze kiható eseménye, hanem örök folyamat. Jelen és jövő egyaránt, melynek előzménye és kezdete a múltba nyúlik, de vége beláthatlan, mert mindaddig tartania kell, míg csak a legnagyobb eszmét, a vallás eszméjét minden emberitől meg nem szabadítja. Ennek a reformációnak volt ő lelkes, tudatos híve és harcosa. Ennek a reformációnak volt ő szószólója, ezért került sokszor szembe a hagyomány, vagy a hagyományon fejlett jelen állapot híveivel, s ezért tetszett némelyeknek úgy, mintha Stromp László rombolni, pusztítani kívánt volna mindent. Pedig semmi egyebet nem akart, mint csak azt, hogy az ember a történetileg jogosult, de mégis csak múlásra rendelt formánál ne ragadjon meg, hanem igyekezzék felismerni a maradandót, az igazságot, az eszmét. Nem akarta ő hitelétől megfosztani a vallást, hanem ép ellenkezőleg, igaz értelmében, végtelen jelentőségében, egyéniségeket képző erejében, felszabadító hatalmában, boldogító fenségében akarta azt a vallásra vágyó lélek elé állítani. A bölcsész higgadt gondolkodásával, szokatlanul sokoldalú tudásának világosságával, kegyes lelkének melegével boncolgatta ő a vallás dolgait, s ha sokszor félreértették, ha még tanítványai sem tudtak behatolni vele együtt eszméinek a közönségestől elütő mélységeibe, hanem megmaradtak a felszínen és hitük lerombolásának nehéz vádjával is illeték őt: abban ő kevésbé volt hibás, mint azok, kik e vádakát ellene emelték, mert nem értették meg, vagy nem akarták megérteni. Ha benne is hibát akarunk keresni, úgy legfőleg abban találhatjuk azt, hogy nem volt mindig elég kiméletes igazságainak hirdetésében, nem vette

tekintetbe, hogy a csecsemőket tejjel kell táplálni, s hogy a tudományos kutatások alapján tudományos komoly meggyőződéssé érlelődött igazságok vastag ételet igen sokan nem bírják megemészteni. Mint önálló, szabad egyéniség nem vette eléggé számba azt a körülményt, hogy az emberek nagyobb része se nem önálló, se nem szabad, se nem egyéniség, hanem olyan, „a milyen a falu.“

Mint tudós, nem egy téren lépett fel alkotásokkal. A milyen sokoldalú, ép oly szorgalmas és ügyes munkás is volt. Csodálatos gyorsan dolgozott, merész röptü, sokszor kalandos koncepciókkal. Gondolataihoz a formát úgy a szóbeli, mint az írott előadásnál mindig gyorsan, legtöbbször igen szerencsésen is megtalálta. Stílusa azonban nem ritkán beleveszett a németes nehézkességbe. De gondolatainak eredetisége és mindig emelkedett szárnyalása feledtette a forma gyarlóságait. A munkára mindig készen állt. Soha nem húzódott tőle és soha sem kereste a dolog könnyebb végét. S a mit elvégzett, az becsületes munka volt. Mint szerkesztő és mint munkatárs, feltétlenül biztos kiegészítője volt az esetleg megrekedt szerkesztőségi készletnek. Tudományos, társadalmi, művészeti vagy egyházi közigazgatási kérdés egyformán érdekelte s egyformán hangolta lelkes, őszinte rokonérzésre vagy kérlelhetlen ellenkezésre.

Mert bátor volt minden irányú állásfoglalásában. Ellenfélnek ép oly törhetetlen, mint a mily biztos volt barátának. Nem sokat törődött a harccal, de sohasem kereste. Nem sokat adott mások véleményére, de az elismerést nagyrabecsülte. Meggyőződése volt az egyetlen hatalom, melynek szolgált, lelkiismerete az egyetlen úr, a mely előtt meghajolt.

Ez jellemezte tudományos munkálkodásában ép úgy, mint társadalmi szereplésében is. Mindenütt a szabad egyéniség Istentől adott természetes jogainak volt szószólója és megalkuvást nem ismerő példaképe. Mindig elvi alapból megindult állásfoglalását makacsul védte. Éles eszével, eleven szellemével mindig meg tudta találni nemcsak a saját álláspontját erősítő legjobb érveket, hanem ellenfele gyengéit is. Ha fejtegetett, a meggyőződés ereje

látszott ki minden szavából, ha harcolt, az elszántságnak adta kétségtelen tanújeleit. Mart, harapott, szétmarcangolt sokszor, de durva, ellenszenves hangba sohse csapott át.

Tudományos munkái nem nagy, de szép és gondos alkotások. A sajnós, nagyon is korán és az evangéliumi szellem pótolhatlan kárára megszűnt „Mi Otthonunk“-ban, melyet a szó szoros értelmében bajtársával és hűséges barátjával, Masznyik Endrével alapított és szerkesztett, majd a „Jó Pásztorban“ és az „Evang. Családi Lap“-ban sok kedves, a szív világából fakadó, vagy tanulságos cikke jelent meg. A népies irodalom terén azonban mindig érezte egy hiányát, a stílus könyvedségét. A mily kedvesen tudott elcsevegni, oly nehézkesen tudott írni. Mindjárt beletévedt a bonyolult mondatszerkezetbe.

Ezért sokkal értékesebbek az egyháztársadalmi lapokban közzétett fejtegetései, tájékoztató cikkei, melyekben a szönyegen lévő kérdésekhez mindig elvi szempontból és komoly érveléssel szólt hozzá. Az bizonyos, hogy fejtegetései minden kérdés tárgyalásának a komoly mederben maradását biztosították, de az is bizonyos, hogy éles dialektikája, maró gúnyja nemritkán el is keserítette ellenfeleit. Így a konfirmandusok oktatásáról, illetőleg a vallásitanítás kérdéséről folytatott vitájában de még inkább a theol. intézetek szervezésének a tiszai kerülethől megindított és szerencsétlen kézzel intézett ügyében. A magasabb elvi szempontok teljes hiányán megütközött lelke egész kesesűségével küzdött a theologiai tudomány gúzsbakötése ellen. Hányszor kesergett, hányszor remélt, hányszor volt elszánva mindenre, akár végsőre is, míg ez a harc tartott! S csak alig pár hete, hogy az egyetemes felügyelő úr Ó Méltóságával tartott bizalmas értekezleten némileg megnyugodott a theologiai oktatás szabadságáért rajongó lelke. Ó boldog, mert e tekintetben nem csalódik többet, s mert azzal az édes reménységgel zárta le a szemét, hogy intézetünk és családjaink jövőjéről nem kell talán resignációval lemondanunk, azokra is derülnek még szebb napok is Vajha ez a reménysége valóra válnék!

Bár tíz éve volt már a bölcsészeti tanszéken, mégis mindig hűséges maradt régi kedves tárgyához, a történelemhez. Nagy ambícióval vezette a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság megbízásából az „Egyháztörténelmi Adattár“ szerkesztését s valóságos odaadó lelkesedéssel válogatta ki és rendezte sajtó alá a Prónay-nemzetség acsai levéltárában lévő „Egyháztörténelmi emlékeket.“ Hasonlóképp nagy készséggel segédkezett Dr. Masznyik Endrének a Luther Társaság megbízásából szerkesztett nagy mű létrehozásában, Dr. Luther Márton iratainak lefordításában és különösen történelmi jegyzetekkel való ellátásában. Hasonlóképp történelmi tárgyú munkái: Somogyi Péter fogsága, II. Pilárik István és Guszláv Adolf.

Még előbbi foglalkozása körébe vág a János-evangéliom világnézete című dolgozata, melyben a modern theologusok nyomán ő is a philonismus termékének tartja a negyedik evangéliomot. Sokszor, igen sokszor vitáztunk vele e miatt és e vitatkozások mindig kedvesek és tanulságosak voltak rám nézve.

Neveléstörténelmi körbe vágó dolgozatai a Melanchthon ünnep alkalmából írt Praeceptor Germaniae, majd az ezt egy évre követő, s voltaképp tanári vizsgálatra készült Apácai Cseri János, mint paedagogus című munkája, melyet legjobban szeretett s legértékesebbnek tartott minden munkája közt.

Bölcsészeti munkát nem, de bölcsészeti tárgyú értekezést annál többet írt. A Budapesti Szemle, az Athenaeum, a Protestáns Szemle számos, a társadalmi élet, az aesthetika, az erkölcsi élelfelfogás vagy a gondolkodás köréből vett érdekes tanulmányát közölte. Ujabban különösen a modern vallásos drámák és a témákat tárgyaló egyéb szindarabok érdekelték, melyekről részint felolvasásokon, részint tanulmányokban mondotta el nézeteit és olvasásuk közben felmerült gondolatait. Legutolsó bölcsészeti munkáját, melyet a Pozsonyi Toldy-körben a tavaszon tartott szabad előadás után gyorsírói jegyzetből maga írt le, Szaklapunk jelen számában közlöm. Ki gondolta volna, hogy ez a nagy tudásról tanuskodó kis elmefuttatás az ő hatyúdala volt!

Életének utolsó esztendejét csaknem egészen lekötötte az ország politikai életében beállott nagy válság, melyet, amint arról pozsonyi politikai szereplése és a „Nyugat-magyarországi Hiradó“-ban megjelent cikkei tanúskodnak, alaposan megfigyelt és ismert. A mily rajongó hive volt a lelkiismeret és egyház szabadságának, ép oly prófétai buzgósággal lelkesült és lelkesített az ország szabadságának kivívása és biztosítása érdekében is. S a mint a lelkiismeret, úgy a laza szabadságának kérdésében sem ismert semmiféle alkut. Szabad embernek tudta magát, szabad akart maradni mindig és mindenben. Stromp László a szabadság szószóloja, hive, rajongó munkása volt és maradt egész életében.

A szabadságért élő és rajongó lelke most már a leg-tökéletesebb szabadságot élvezi. A mitől megvált, roncsolt porsátorát május 15.-én kísértük ki nagy és őszinte részvétellel a nyugvóhelyére. Sokan szerették, sok szív meg is siratja. De ha a szabadságnak, az eszmének szive van, annak most éreznie kell, hogy egyik leghivebb, mindig törhetetlen hívét vészítette el Stromp Lászlóban. Kik a szabadságnak, a gondolat, a lelkiismeret, a tudomány, az egyház, az egyén és a társadalom, a nemzet és az ország szabadságának hivei vagyunk, hajtsuk meg az elismerés zászlaját Stromp László emléke előtt s megkönnyezve korai kimúltát, de meg is nyugodva az isteni gondviselés bölcs intézkedései előtt, őrizzük meg az ő emlékezetét!

Raffay Sándor.